

شفافیت، پاسخگویی در بخش عمومی و چارچوب گزارشگری یکپارچه

شعیب رضایی

دانشجوی دکتری حسابداری دانشگاه بین المللی امام خمینی (ره)

چکیده

براساس مفهوم پاسخگویی، افراد، نهادها و سازمان‌ها در قبال اختیارات و نتایج فعالیت‌هایشان مسئول شناخته می‌شوند زیرا وجوه و منابع عمومی برای انجام فعالیت و ارائه خدمت در اختیار آنها قرار داده شده است. یعنی این نهادها باید بتوانند به گونه‌ای موثر و کارآمد از طریق افشاء اطلاعات مفید و مرتبط در خصوص اقدامات خود امکان پاسخگویی به همه گروه‌های ذینفع را فراهم آورند. بنابراین می‌توان گفت شفافیت در قالب گزارشگری، یک عامل مهم در ایفای پاسخگویی عمومی است. شفافیت به وجود اطلاعات در مورد یک سازمان اشاره می‌کند که به بازیگران بیرونی اجازه می‌دهد فعالیت‌های داخلی و کارائی آن سازمان را مشاهده کنند. نظریه‌های نمایندگی، ذینفعان و مشروعیت نشانگر نقش شفافیت در گزارشگری به عنوان تقویت کننده پاسخگویی بخش عمومی است. امروزه اما با افزایش مطالبه عمومی برای شفافیت و پاسخگویی، گزارشگری بخش عمومی به حوزه‌هایی چون عملکرد، پایداری و گزارشگری محیطی گسترده شده است. یکی از جدیدترین چارچوب‌های گزارشگری در این زمینه، چارچوب گزارشگری یکپارچه (IR) است که به دنبال ایجاد و تکامل یک مدل گزارشگری جهانی است به گونه‌ای که نشان دهد چگونه استراتژی، حاکمیت، چشم‌اندازها و عملکرد یک سازمان منجر به ارزش‌آفرینی در افق‌های زمانی کوتاه‌مدت، میان‌مدت و بلندمدت می‌شود.

واژگان کلیدی: شفافیت، پاسخگویی، بخش عمومی، گزارشگری یکپارچه (IR)

۱-مقدمه

شفافیت و مسئولیت پاسخگویی عمومی دو مفهوم اساسی است که در دهه‌های اخیر در حوزه ادبیات حسابداری و گزارشگری مالی مورد توجه قرار گرفته است. در این خصوص دو مفهوم شفافیت و پاسخگویی رابطه تنگاتنگی با یکدیگر دارند به گونه‌ای که اولی را لازمه و پیش نیاز تحقق دیگری می‌دانند. به عبارت دیگر شفافیت یک عنصر پایه در ارتقاء سطح پاسخگویی عمومی است؛ چرا که اطلاعات باید برای شهروندان، مقامات ناظر و دیگر ذینفعان همواره مرتبط، مشابه، به موقع و توأم با اطمینان باشد (Cristina et al, 2016).

پاسخگویی عمومی و ایجاد شفافیت مالی، به همراه ارائه اطلاعات مرتبط و قابل اتکاء از مهمترین اهداف نظام گزارشگری بخش عمومی است. تجربیات چند دهه گذشته نشان داده تحقق اهداف فوق بدون بهره‌گیری از پشتوانه نظری مستحکم و استقرار نظام حسابداری بر مبنای آن امکان پذیر نمی‌باشد. برای ترسیم نقش شفافیت در ادای مسئولیت پاسخگویی باید به معنی و مفهوم پاسخگویی تأمل کرد؛ الزام شخص برای توضیح و ارائه دلایل منطقی درباره اعمالی که انجام داده است. مفهوم امروزین مسئولیت پاسخگویی بر ارکانی نظیر «حق دانستن حقایق» و «حق پاسخ خواهی» برای شهروندان استوار است (باباجانی، ۱۳۸۸). با این توضیحات طبیعتاً ادای مسئولیت پاسخگویی را باید در مفهوم شفافیت جست. یعنی اگر وظیفه پاسخگویی به خوبی ادا نمی‌شود ریشه آن به شفافیت بر می‌گردد که دچار اختلال شده است.

در جوامع بشری راهکارها و ابزارهای مختلفی برای ایجاد شفافیت در بخش عمومی همچون حسابداری بخش عمومی، رسانه‌های آزاد، قانون دسترسی به اطلاعات برای عموم ایجاد شده است. هرچند سیستم‌های حسابداری دولتی نقش مهمی در افزایش اعتماد عمومی ایفا می‌کنند اما بحران‌های بین المللی در خصوص تامین مالی بخش عمومی و علی‌الخصوص دولت اثر منفی بر اعتماد عمومی نسبت به قابلیت اتکاء گزارشگری در این بخش داشته است (Cristina et al, 2016).